

Brusel, 28.3.2008
KOM(2008) 159 v konečnom znení

2008/0064 (COD)

Návrh
ROZHODNUTIE EURÓPSKEHO PARLAMENTU A RADY
o Európskom roku tvorivosti a inovácie (2009)
(predložená Komisiou)

DÔVODOVÁ SPRÁVA

Európsky rok tvorivosti a inovácie (2009)

1. Úvod

Európa potrebuje zvýšiť svoje schopnosti v oblasti tvorivosti a inovácie zo sociálnych aj hospodárskych dôvodov. Európska rada sa opakovane vyjadrila, že pre schopnosť Európy účinne reagovať na výzvy a príležitosti globalizácie je rozhodujúca inovácia. V decembri 2006 napríklad konštatovala, že „Európa potrebuje strategickú koncepciu, ktorej cieľom bude vytvoriť prostredie podporujúce inováciu, kde sa znalosti premietajú do inovačných výrobkov a služieb“¹. Moderné hospodárstvo, ktoré prostredníctvom lepšieho využívania znalostí a rýchlou inováciou kladie dôraz na pridanú hodnotu, vyžaduje rozšírenie základne pre tvorivé schopnosti na všetkých obyvateľov. Potrebné sú najmä také schopnosti a zručnosti, ktoré ľuďom umožňujú využiť zmenu ako príležitosť a byť otvorenými pre nové myšlienky, ktoré propagujú inováciu a aktívne zapájanie sa do kultúrne rozmanitej spoločnosti založenej na znalostiach.

Inovačná schopnosť úzko súvisí s tvorivosťou ako s osobným atribútom založeným na kultúrnych a medziľudských zručnostiach a hodnotách. Ak sa má naplno využiť, musí sa vo veľkej miere rozšíriť medzi obyvateľstvom. Úlohu vzdelávania a odbornej prípravy ako určujúceho faktora pri podnecovaní tvorivosti, uplatňovaní inovácie a konkurencieschopnosti opätovne zdôraznila Európska rada v marci 2007, keď predložila koncepciu „znalostného trojuholníka“, ktorý tvoria vzdelávanie, výskum a inovácia².

¹ Závety predsedníctva – Brusel 14. a 15. decembra 2006, odsek 28.

² Závety predsedníctva – Brusel 8. a 9. marca 2007.

Pracovný program „Vzdelávanie a odborná príprava 2010“³ a akčné programy Spoločenstva v oblasti celoživotného vzdelávania a politiky v oblasti mládeže a v príbuzných oblastiach, ako je kultúra, poskytujú príležitosti na výmenu skúseností a osvedčených postupov na európskej úrovni a na to, aby zainteresované subjekty lepšie pochopili rôzne spôsoby propagovania tvorivosti a inováčnej schopnosti. Najmä odporúčanie Európskeho parlamentu a Rady z 18. decembra 2006 o kľúčových kompetenciách pre celoživotné vzdelávanie⁴ predstavuje európsky referenčný rámec, ktorý sa vzťahuje na osem kľúčových zručností (definovaných ako „vedomosti, zručnosti a postoje“), ktoré obsahujú široký program vzdelávania a odbornej prípravy vo všetkých štádiách života. Mnohé z týchto zručností sú významné pre tvorivosť a inováciu v osobnej, medziľudskej a medzikultúrnej oblasti, vrátane „matematickej kompetencie a základných kompetencií v oblasti vedy a techniky“, „digitálnej kompetencie“, „učenia sa učiť“, „spoločenských a občianskych kompetencií“, „iniciatívnosti a podnikavosti“ a „kultúrneho povedomia a vyjadrovania“.

Vyhlásenie európskeho roka je účinný spôsob ako pomôcť pri naplňaní výziev zvyšovaním verejnej informovanosti, šírením informácií o osvedčených postupoch, stimulovaním výskumu, tvorivosti a inovácie a propagovaním politickej diskusie a zmeny. Spojením činností na úrovni Spoločenstva, na vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni a vytvorením priestoru na účasť zainteresovaných subjektov môže vytvoriť súčinnosť pri informačných činnostiach a činnostiach prehlbujúcich povedomie, ako aj pomôcť zamerať politickú diskusiu na konkrétny problém.

Cieľom na rok 2009 je propagovať tvorivosť a schopnosť inovácie ako kľúčových zručností pre všetkých. Je to v súlade s oznámením Komisie „*Všeobecná inováčná stratégia pre EÚ*“, v ktorom sa konštatuje, že „inovácie nebudú mať podporu, ak ich základným predpokladom nebude vzdelanie. Od začiatku sa musia podporovať talent a tvorivosť“⁵. Program celoživotného vzdelávania je teda významným prostriedkom podpory tejto iniciatívy. Vo vhodných prípadoch bude tento európsky rok podporovať iné politiky a programy v príbuzných oblastiach, ako je podnikanie, informačná spoločnosť, výskum, súdržnosť alebo rozvoj vidieka.

2. KONTEXT

Tvorivosť je ľudská vlastnosť, ktorá sa prejavuje v mnohých oblastiach a súvislostiach počnúc umeleckými, dizajnerskými a remeselnými dielami až po prelomové objavy vo vede a podnikaní vrátane sociálneho podnikania. Viacrozmerný charakter tvorivosti znamená, že znalosti v širokej škále oblastí – technických aj netechnických – môžu byť základom tvorivosti a inovácie. Inovácia je úspešnou realizáciou nových myšlienok; tvorivosť je *sine qua non* inovácie. Nové výrobky, služby, procesy, stratégie a organizácie si vyžadujú ľudí, ktorí tvoria nové myšlienky a prepojenia medzi nimi. Zručnosti ako tvorivé myslenie a pokrokové riešenie problémov sú teda rozhodujúce v hospodárskej a sociálnej oblasti, ako aj v oblasti umenia.

³ *Vzdelávanie a odborná príprava 2010 – úspech Lisabonskej stratégie závisí od rýchlych reforiem: spoločná správa*, ktorú Rada a Komisia prijali 26. februára 2004. Pozri aj podrobný pracovný program opatrení nadväzujúcich na ciele systémov vzdelávania a odbornej prípravy v Európe, Ú. v. ES C 142, 14.6.2002, s. 1.

⁴ Odporúčanie 2006/962/ES, Ú. v. EÚ L 394, 30.12.2006, s. 10.

⁵ KOM(2006) 502, v konečnom znení.

Tvorivé a inovačné spoločenstvá – na jednej strane v umení a na druhej strane v technike a podnikaní – často nie sú dobre prepojené. Významným príspevkom tohto roka bude premostenie týchto svetov prostredníctvom ilustrovania na konkrétnych príkladoch hodnoty, ktorú má posudzovanie koncepcií tvorivosti a inovácie súčasne vo viacerých oblastiach, ako napríklad v školách, na univerzitách, v súkromných a verejných organizáciách.

Významný a často nevyužitý zdroj inovácie sa môže nachádzať mimo organizácie: v používateľovi. Potreby používateľa môžu byť východiskom rozvoja, zdokonalenia a/alebo návrhu nových, konkurencieschopnejších výrobkov a služieb. S primeranými zručnosťami môžu používatelia ako spotrebitelia nielen vytvoriť trhové prostredie podporujúce inováciu, ale aj vyriešiť nepredvídané problémy a sami sa zapojiť do vývoja výrobkov a služieb. Pozitívny účinok zaangažovania spotrebiteľa vysvetľuje, prečo výrobcovia nových technológií, ktorí úzko spolupracujú s ich používateľmi, dosahujú v oblasti inovácií vysokú úspešnosť.

Vzťah medzi zručnosťami a inováciou je dynamický: postoje ľudí, ako aj ich zručnosti a znalosti pomáhajú presadzovať inováciu a inovácia, naopak, prispieva k zmenenému dopytu po zručnostiach v spoločnosti, ako aj na úrovni podnikov. Neexistuje jediná zmes zručností ako recept na úspešnú inováciu za každých okolností. Inovačný proces sa čoraz viac stáva prepojenou sieťou, multidisciplinárnou a orientovanou na problém, ktorá kladie čoraz väčšie požiadavky na všeobecne použiteľné zručnosti, ako je učenie sa učiť a schopnosť účinne spolupôsobiť s ostatnými. Preto je dôležité uznávať zručnosti ako „vedomosti, zručnosti a postoje“, ako sa uznávajú v odporúčaní o kľúčových kompetenciách. Postoje k zmenám môžu byť rovnako dôležité ako formálnejšia kvalifikácia.

Základnou vlastnosťou podopierajúcou tvorivé a inovačné schopnosti je motivácia a zmysel pre inováciu. Základy týchto vlastností sa vytvárajú v raných štádiách osobného vývoja. Tvorivosť predstavuje značný podiel vzdelávacieho programu v prvých rokoch školskej dochádzky, ale tento podiel sa počas ďalšieho vzdelávania žiakov radikálne znižuje. Jedným z hlavných problémov, pred ktorými stojí systém vzdelávania, teda je, ako v deťoch a mládeži udržať túto iskru tvorivosti. V odpovediach sa napríklad vyskytovalo, aby sa kládol väčší dôraz na tvorivé predmety, vývoj nových prístupov k učeniu a podporovali sa mimoškolské činnosti.

Veľmi dôležité sú zároveň medzikultúrne a medzilidské zručnosti, ktoré pomáhajú jednotlivcom účinne a konštruktívne sa zapojiť do spoločenského a pracovného života, najmä v čoraz rôznorodjších spoločnostiach. Občianske zručnosti dávajú jednotlivcom schopnosť plnohodnotne sa zapojiť do občianskeho života na základe znalostí spoločenských a politických koncepcií i štruktúr a na základe záväzku aktívnej a demokratickej účasti. Tieto zručnosti a množiny znalostí sú teda taktiež dôležité pri podpore tvorivosti a inovačnej schopnosti.

Rastúci tlak na rozvíjanie tvorivých, inovačných a kritických zručností znamená, že tradičné prístupy vo vyučovaní, ktoré sa zakladajú na priamom poučovaní alebo prednášaní, už nie sú vhodné. Nahrádzajú sa modelmi viac zameranými na žiaka, ktoré sú založené na aktívnom zapájaní žiaka do procesu uvažovania a výkladu. Učenie sa uskutočňuje súčasne s ostatnými tvorivo sa meniacimi spoločenskými postupmi a návykmi. Organizačná kultúra podporujúca otvorenosť a tvorivosť je dôležitou podmienkou úspešného učenia sa a inovácie.

3. KONZULTÁCIE SO ZAJAINTERESOVANÝMI STRANAMI A PREDPOKLADANÝ VPLYV

3.1. Konzultácie so zainteresovanými stranami

Na základe existujúcich programov sa uskutočnili neformálne diskusie o organizovaní Európskeho roka tvorivosti a inovácie s členmi Európskeho parlamentu a členskými štátmi. Podstata iniciatívy sa stretla s veľkým ohlasom a rastúci počet žiadostí o ďalšie informácie, ktoré prichádzajú od širokej škály zainteresovaných subjektov, naznačuje veľký záujem.

3.2. Predpokladaný vplyv

Pracovný program Vzdelávanie a odborná príprava 2010 má veľa výstupov, vrátane dvojročných správ o spolupráci v širokej škále problémov vzdelávania a odbornej prípravy, a odporúčaní alebo iných nezáväzných zásad alebo nástrojov, ktoré sa zaoberajú konkrétnymi témami, ako je uznávanie výsledkov neformálneho a informálneho vzdelávania alebo celoživotného usmerňovania. Mnohé z jeho činností a výstupov sú však prvotne určené ľuďom z praxe a tvorcom politik, a nie sú dostatočne viditeľné pre širšiu verejnosť.

Európsky rok, ktorý sa zameriava na rozvíjanie tvorivosti a inovačnej schopnosti, by bol príležitosťou upozorniť verejnosť na niektoré z týchto výstupov spôsobom, ktorý je prístupný a môže zaujať ich predstavivosť, a pritom čerpať z výsledkov analýz a politických odporúčaní, ktoré sa už schválili na európskej úrovni. Poskytol by taktiež príležitosť zainteresovaným subjektom, vrátane inštitúcií a organizácií občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia na európskej, vnútroštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni, aby mali väčší vplyv a získali pre svoje úsilie širšie uznanie tým, že sa zapoja do celoeurópskej iniciatívy. Tento rok by teda pomohol posilniť vplyv súčasných procesov v rámci pracovného programu Vzdelávanie a odborná príprava 2010 a vytvoriť kritické množstvo činností zameraných na rozvíjanie zručností súvisiacich s tvorivosťou a inováciou. Zdôrazňovaním významu medziludských a medzikultúrnych zručností pri podpore tvorivosti a inovačnej schopnosti v kultúrno rozmanitom prostredí bude tento rok využívať aj výsledky Európskeho roka medzikultúrneho dialógu (2008).

Očakáva sa, že tento rok bude takto mať aspoň taký významný vplyv ako predchádzajúce iniciatívy rovnakého druhu v oblasti vzdelávania, ako bol Európsky rok celoživotného vzdelávania (1996) a Európsky rok vzdelávania prostredníctvom športu (2004). Je pravdepodobné, že súčasné zameranie na konkurencieschopnosť, znalosti a zručnosti v kontexte Lisabonskej stratégie vytvorí prostredie, v ktorom budú zainteresované subjekty otvorenejšie voči výstupom tohto roka.

Činnosti v relevantných politických oblastiach okrem vzdelávania, ako je podnikanie, médiá, súdržnosť, rozvoj vidieka a výskum, už prispievajú, priamo aj nepriamo, k propagovaniu tvorivosti a inovačnej schopnosti. Komisia bude ťažiť z týchto činností s cieľom prehĺbiť vplyv tohto roka.

4. PRÁVNE PRVKY NÁVRHU

4.1. Prehľad cieľov akcie a navrhované opatrenia

Celkovým cieľom tohto európskeho roka je propagovať tvorivosť pre všetkých ľudí ako hybnú silu inovácie a ako kľúčový faktor rozvoja osobných, odborných, podnikateľských a spoločenských zručností prostredníctvom celoživotného vzdelávania.

Dodržiavajúc koncepciu celoživotného vzdelávania schválenú v uznesení Rady o celoživotnom vzdelávaní z 27. júna 2002⁶ sa bude propagovanie tvorivosti a inovačnej schopnosti presne prispôsobovať všetkým štádiám celoživotného vzdelávania, od prvého poznávania cez povinné vzdelávanie a nadväzujúce nadstavbové vzdelávanie a odbornú prípravu, ktorá trvá celý produktívny vek, až do obdobia po odchode do dôchodku. Bude sa vzťahovať na formálne, neformálne a informálne učebné prostredie.

Rovnako ako v prípade ostatných európskych rokov budú medzi opatreniami informačné a propagačné kampane, podujatia a iniciatívy na európskej, vnútroštátnej, regionálnej a miestnej úrovni, ktorých cieľom bude odovzdávať kľúčové posolstvá a šíriť informácie o príkladoch osvedčených postupov. Tento rok sa bude vykonávať prostredníctvom existujúcich programov Spoločenstva, najmä programu celoživotného vzdelávania na roky 2007 – 2013⁷ a programu Kultúra na roky 2007 – 2013⁸ a iných programov a iniciatív v rámci priorít stanovených pre každý nástroj na toto obdobie, vrátane roku 2009⁹. Tieto priority zahŕňajú ciele podľa odvetví, ako sú: prebúdzanie a posilňovanie tvorivosti a inovácie alebo rozvíjanie inovačných pedagogických prístupov zahŕňajúcich tvorivé umenie a vedu v školách; propagovanie „znalostného trojuholníka“ vytváraním učiacich sa regiónov ako hybnej sily regionálneho rozvoja s centrami na univerzitách; podpora rozvoja a prenosu inovácie prostredníctvom odborného vzdelávania; propagovanie osobnej realizácie dospelých rozvíjaním ich kultúrneho povedomia a schopnosti tvorivého vyjadrenia a inovácie prostredníctvom vzdelávania dospelých; a pre všetky články reťaze celoživotného vzdelávania, činnosti v oblasti komunikácie a podujatia zamerané na šírenie a uplatňovanie výsledkov.

V snahe zabezpečiť, aby sa činnosti organizované v priebehu roka prispôbili potrebám jednotlivých členských štátov a okolnostiam v nich a aby mali poznatky získané na európskej úrovni čo najväčší vplyv, členské štáty sa vyzývajú, aby vymenovali národného koordinátora zodpovedného za organizáciu ich účasti na Európskom roku tvorivosti a inovácie v prípade, že túto úlohu nemôže vhodným spôsobom prevziať národný koordinátor pre Lisabonskú stratégiu. Na európskej úrovni bude činnosti koordinovať európska riadiaca skupina, ktorej členmi budú aj zástupcovia národných koordinátorov.

4.2. Právny základ

Základom tejto iniciatívy sú články 149 a 150 Zmluvy o ES. Tieto dva články sa pri dodržiavaní prístupu celoživotného vzdelávania, ktorý bol schválený v mnohých textoch Spoločenstva v priebehu viac ako desiatich rokov, vrátane textov uvedených v odôvodnení, bežne spájajú.

4.3. Zásada subsidiarity

Pri tomto návrhu sa dodržiava zásada subsidiarity, rovnakým spôsobom ako pri existujúcom programe celoživotného vzdelávania, ktorá bude dôležitým prostriedkom vykonávania tohto roka. Ako v uvedenom prípade, ciele tohto návrhu nie je možné uspokojivo dosiahnuť len

⁶ Ú. v. ES C 163, 9.7.2002, s. 1.

⁷ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1720/2006/ES z 15. novembra 2006 (Ú. v. EÚ L 327, 24.11.2006, s. 45): http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/index_en.html.

⁸ Rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady č. 1855/2006/ES z 12. decembra 2006 (Ú. v. EÚ L 372, 27.12.2006, s. 1).

⁹ http://ec.europa.eu/education/programmes/llp/call08/prior_en.pdf.

prostredníctvom akcie členských štátov, pretože akcia len na vnútroštátnej úrovni by nemohla ťažiť z európskeho rozmeru výmeny skúseností a osvedčených postupov medzi členskými štátmi zameranej na propagovanie kľúčových zručností v konkrétnej oblasti tvorivosti a inovácie.

Ciele návrhu sa môžu lepšie dosiahnuť prostredníctvom akcie Spoločenstva, pretože európske roky sú tradične navrhnuté tak, aby riešili spoločné výzvy, pred ktorými stojí Európa, tým, že sa spojením zvyšovania informovanosti verejnosti a propagovania politickej diskusie dosiahne kritické množstvo.

4.4. Zásada proporcionality

Priebeh navrhutej akcie je jednoduchý. Spolieha sa na existujúce programy a na opätovné zameranie činností v oblasti komunikácie na témy tohto roka a na administratívy, ktoré ho budú vykonávať. Nekladie žiadne neprimerané povinnosti, ktoré by obmedzovali riadenie.

4.5. Výber nástrojov

Najvhodnejším nástrojom, ktorý zabezpečí zapojenie legislatívneho orgánu do prípravy roka, je rozhodnutie Európskeho parlamentu a Rady.

5. VPLYV NA ROZPOČET

Na tento rok sa nevyžadujú žiadne dodatočné finančné prostriedky. Pružnosť pri stanovovaní priorít na ročnom a viacročnom základe v programe celoživotného vzdelávania a iných relevantných programoch zabezpečuje dostatočné finančné rozpätie na podporu kampane zameranej na zvyšovanie informovanosti na úrovni porovnateľnej s predchádzajúcimi európskymi rokmi. Administratívne zdroje potrebné na vykonávanie roka sú taktiež k dispozícii v rámci existujúcich administratívnych rozpočtov.